

HEILIG LAND STICHTING

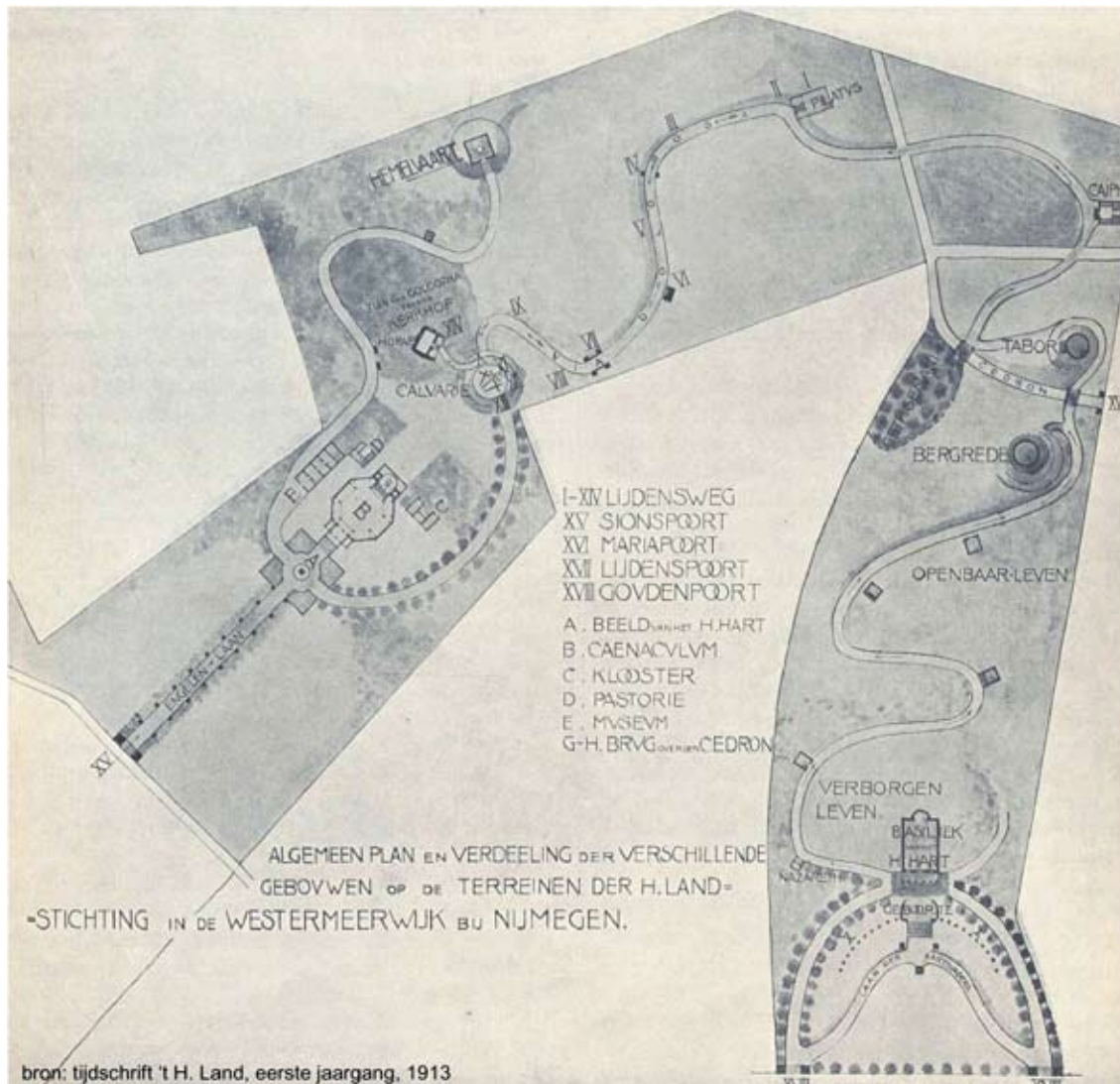
Het Kerkebos: een funeraire inrichtingsschets

April 2009

WILLE

LANDSCHAPS & BEGRAAFPLAATSARCHITECTUUR

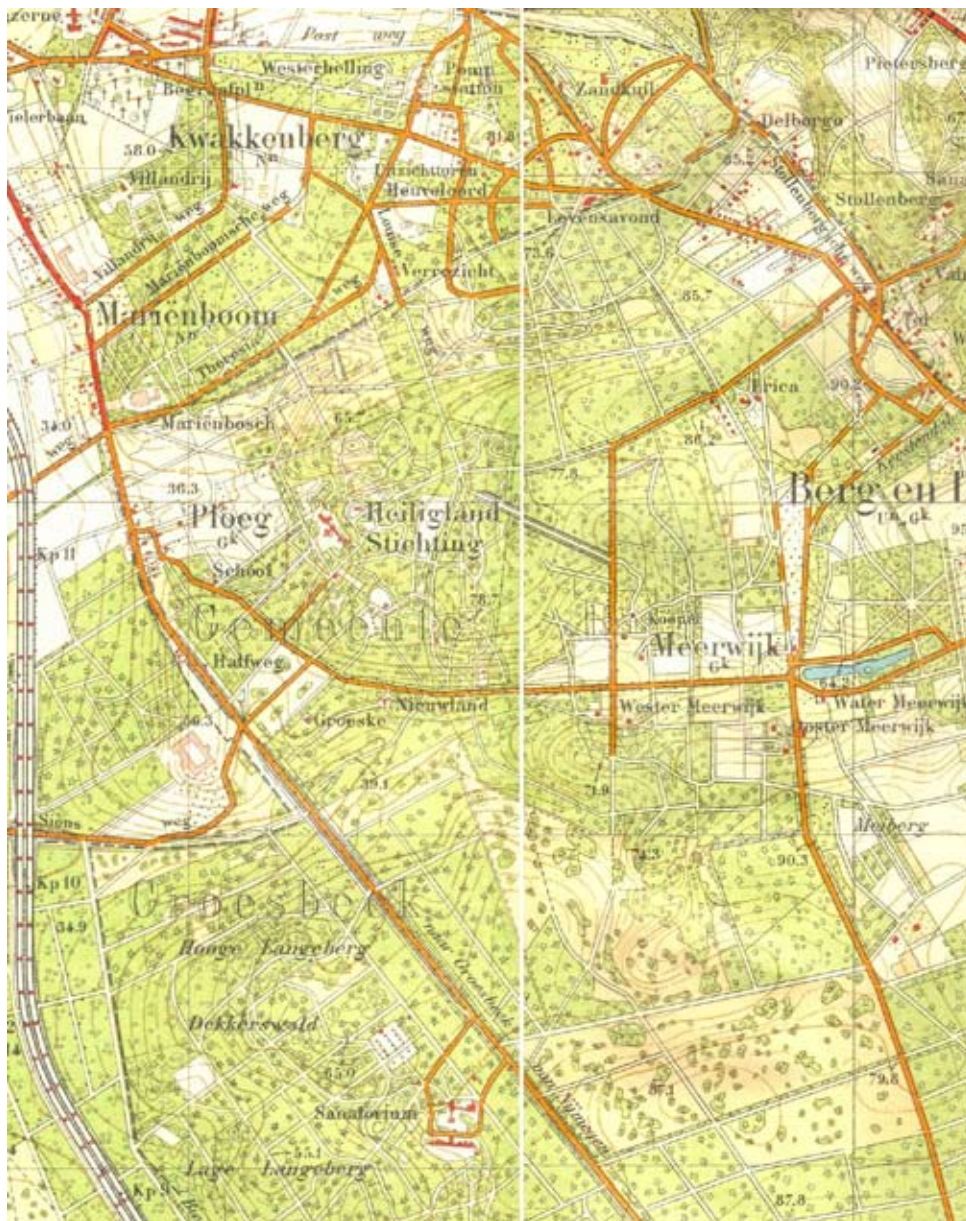

Plantekening 1913

1916

Topografische ligging Kerkebos

Het Kerkebos – een funeraire inrichtingsschets

Rapporten:

- Holtland Dendroconsult; Het Kerkebos, opwaardering van ruimtelijke kwaliteiten, juli 1995.
- Pouderoyen architectuur; Voorstel tot herstel en bewoning van het Kerkebos, september 1995.
- Pouderoyen architectuur; Studie voor het herstel en interpretatie van de landgoedaanleg van de Heiligenlandstichting Concept Inventarisatie Kerkebosje, oktober 2007
- Hollandschap;
- SB4 Wageningen; Cultuurhistorische verkenning sept. 2007

Uit bovenstaande rapporten zijn ten aanzien van de huidige situatie de belangrijkste gegevens samengevat.

Rond 1850 bestaat het Kerkebos uit een half-open bosbegroeiing, oorspronkelijk een wintereiken-beukenbos.

Het Kerkebos is het natuurlijke voorportaal van de Cenakelkerk. Het oorspronkelijke plan voor de Heilig Landstichting van rond 1900, was de bouw van de Heilig Hart Basiliek (deels uitgevoerd en nu museumgebouw), het Cenakel (nu Cenakelkerk en klooster) onderling verbonden door een wandeling langs heilige plaatsen (nu deels in huidig Begraaf- en Gedenkpark, deels in museumpark Orientalis). Een opzet van assen en informeel rondlopende paden in een parkomgeving.

Rond 1906 bestaat een deel van het Kerkebos uit opgaand naalddhout en een deel uit opgaand loofbos.

In 1912-1926 werd de Cenakelkerk gebouwd met door het Kerkebos een formele as: "de Engelenlaan".

Anno 1916 wordt er aan het einde van de Engelenlaan, midden voor de Cenakelkerk, Het Heilig Hartmonument gebouwd, met terrassen naar de kerk. Rond dit monument verzamelen de bezoekers van het museum zich. Er worden voordrachten, introducties en buitendiensten gehouden. We zien op de foto's uit die tijd ook banken voor het monument staan. Het terrein vormt als het ware een openlucht kerk.

In 1933 wordt het Heilig Hartmonument voor de Cenakelkerk veranderd in een bron.

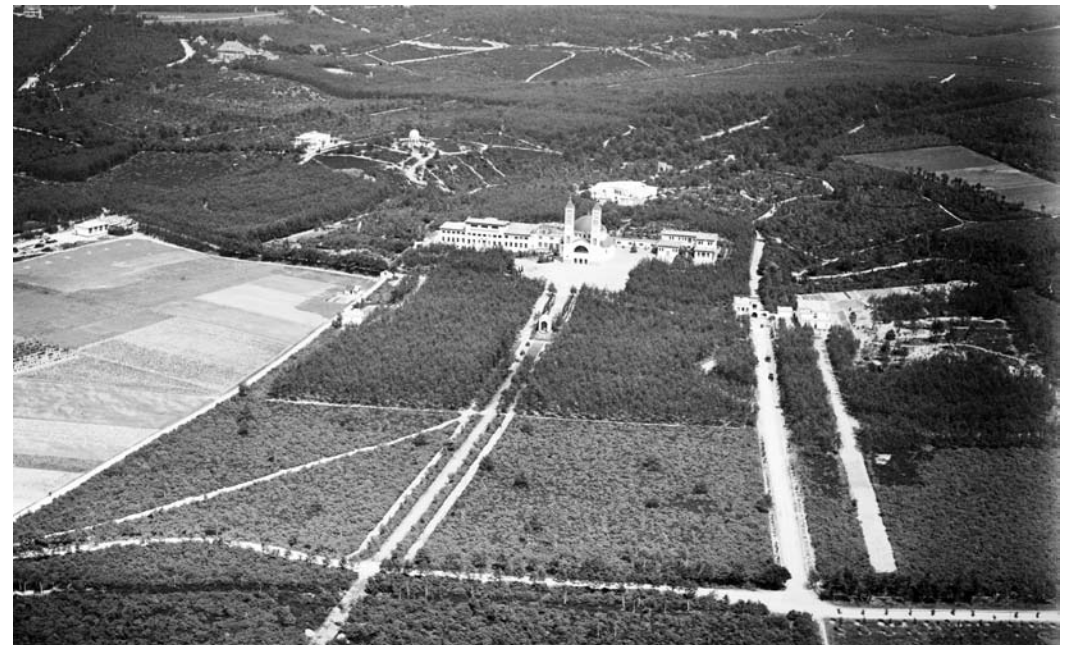

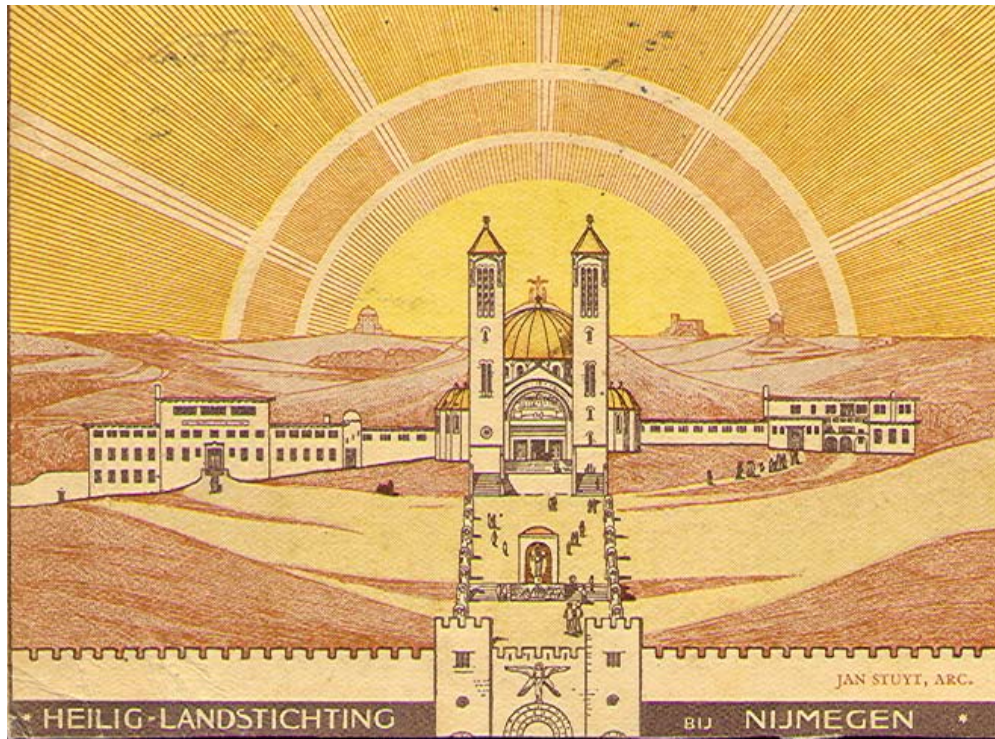
De Engelenlaan voor de bouw van het H. Hartmonument

De Engelenlaan na de bouw van het H. Hartmonument

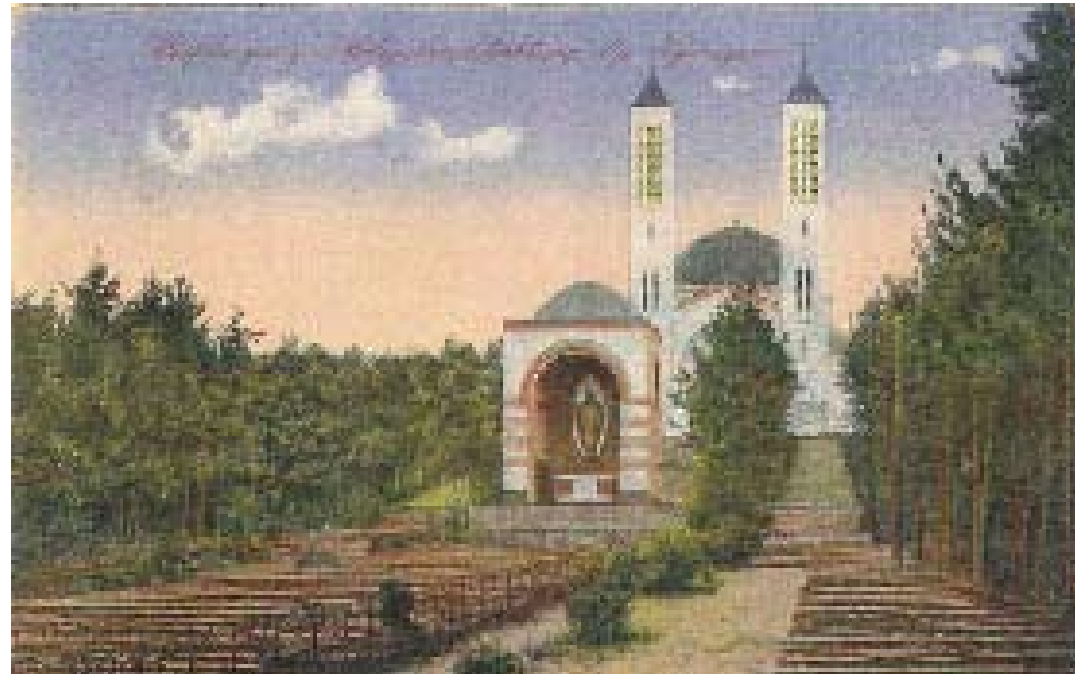
1924: Engelenlaan met nevenpaden aan weerszijden

Cenakelkerk met omgeving, voor 1933

H. Hartmonument

De Oosterse Bron t.p.v. het H. Hartmonument, na 1933

In 1995 zijn alle gebouwde elementen vervallen tot ruïnes.

Het bos: door afwezigheid van actief bosbouwkundig beheer in de afgelopen 50 jaar is het gehele Kerkebos verwilderd. Door hakhoutbeheer is uit het oorspronkelijke wintereiken-beukenbos de beuk verdwenen. Het nog aanwezige eikenbos is 45 en 75 jaar oud en moet gedund worden. Een deel van de opstand is eiken-berken, een ander deel dennen/kastanjes/eiken. Met name rond de vijfsprong is de kwaliteit slecht. Voor de Cenakelkerk en aan de Profetenlaan liggen stukken ouder loofbos dat waardevol is. Van het opgaande naaldbout is nog een dennenrelict aanwezig. Deze kunnen gerooid worden.

De bodem: op kleine afstand zijn grote verschillen (gestuwd riviermateriaal). De bodem bestaat uit holtpodzol (bruine bosgrond). Langs de Profetenlaan is een rijkere groeiplaats, evenals de stijlrand naar de Cenakelkerk. Omgeving vijfsprong is een slechte groeiplaats.

Het Kerkebos is een onderdeel van de verbindingroute tussen de bebouwde omgeving van Nijmegen en de half-natuurlijke landschappen op de stuwwal en het Maasdal --> dragende elementen in stand houden= krooncontact tussen bomen en boomgroepen.

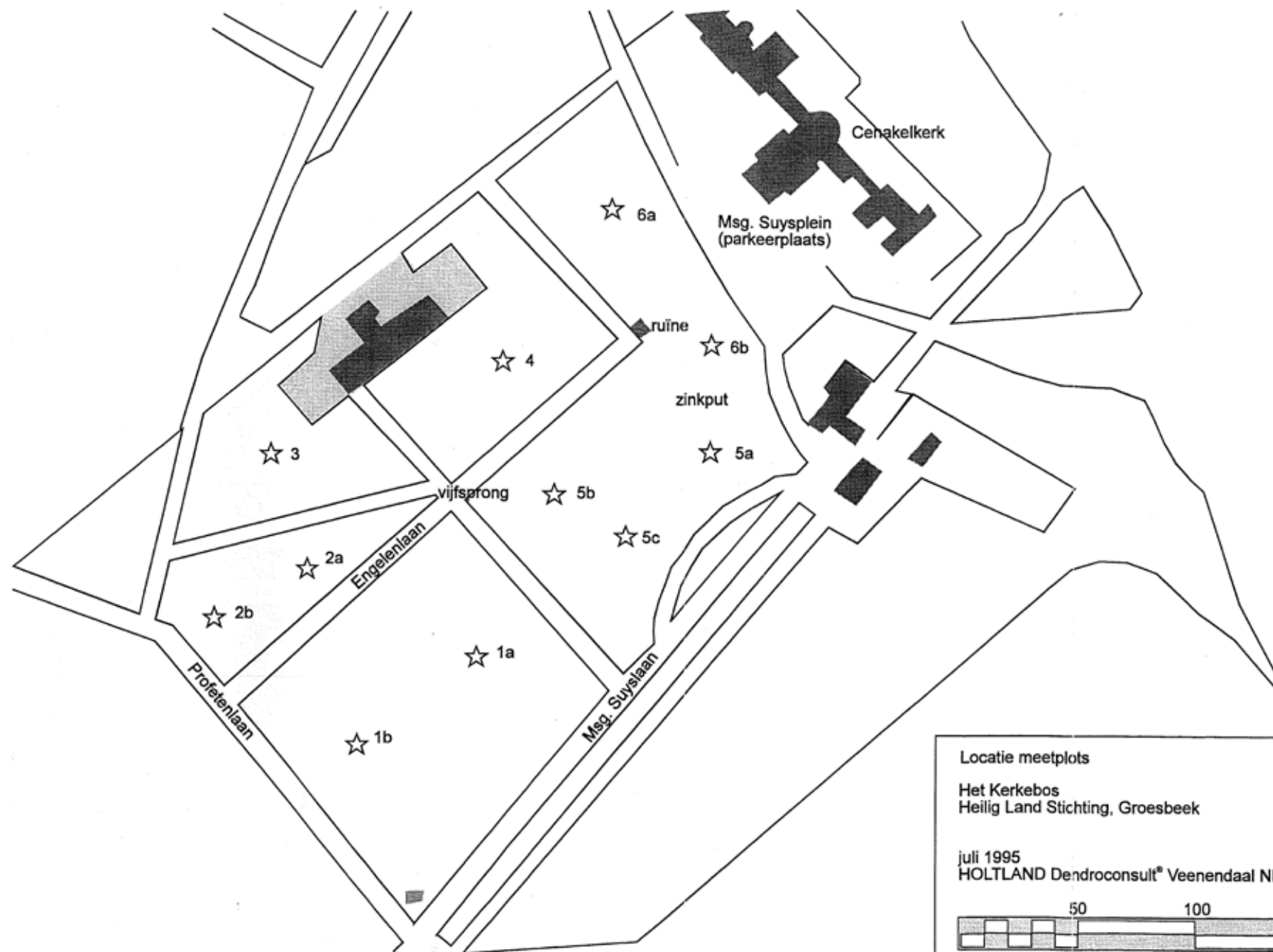
De natuurlijke vegetatie is verstoord door menselijk handelen:

- dumpen organisch materiaal (met name langs de Profetenlaan)
- hondenpoep! Het gebied is zeer in trek als hondenuitlaatplek
- inwaaien meststoffen vanaf de aangrenzende maïsakker

Hierdoor komen veel Amerikaanse Vogelkers en stikstofminnende planten (braam/brandnetel) voor.

Het gebied heeft weinig tot geen potenties op het gebied van natuurontwikkeling. Wel vormt het onderdeel van de Ecologische hoofdstructuur en zal de Boswet van toepassing zijn

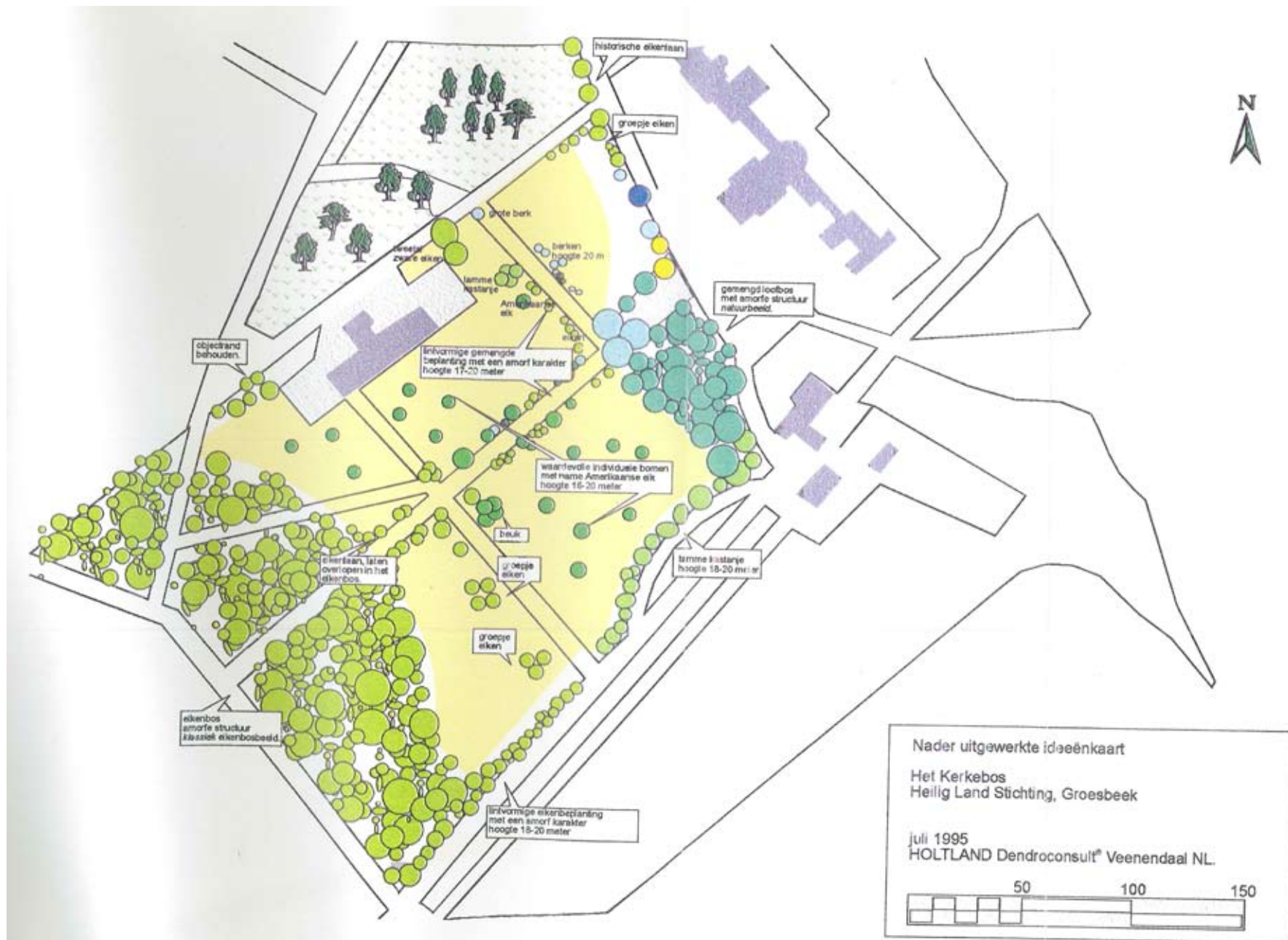

Locatie meetplots

Het Kerkebos
Heilig Land Stichting, Groesbeek

juli 1995
HOLTLAND Dendroconsult® Veenendaal NL.

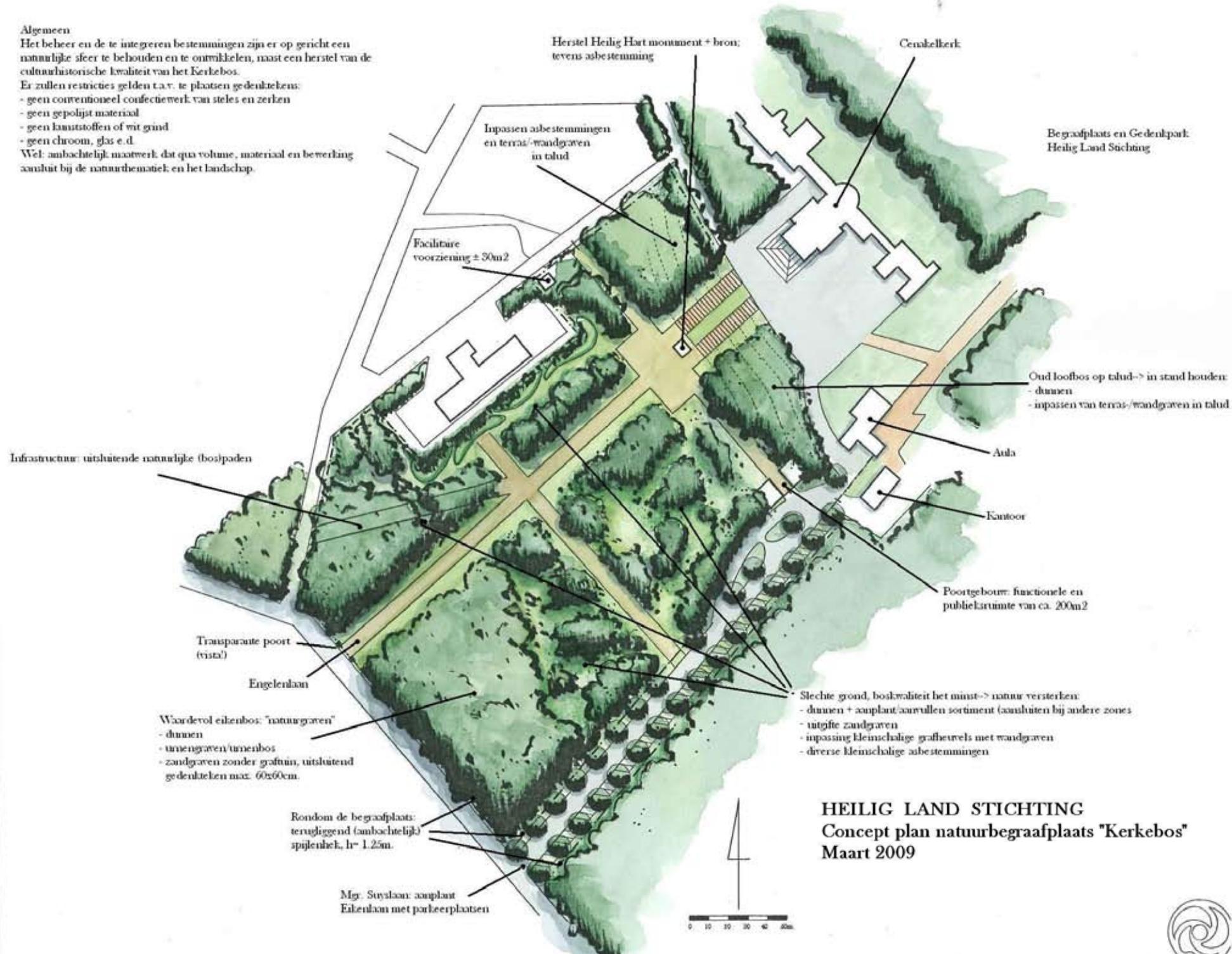
Algemeen

Het beheer en de te integreren bestemmingen zijn er op gericht een natuurlijke sfeer te behouden en te ontwikkelen, naast een herstel van de cultuurhistorische kwaliteit van het Kerkebos.

Er zullen restricties gelden t.a.v. te plaatsen gedenktekens:

- geen conventioneel confectiewerk van stelen en zerken
- geen gepolijst materiaal
- geen kunststoffen of wit grind
- geen chroom, glas e.d.

Wel: ambachtelijk maatwerk dat qua volume, materiaal en bewerking aansluit bij de natuurthema's en het landschap.

HEILIG LAND STICHTING
Concept plan natuurbegraafplaats "Kerkebos"
Maart 2009

Herinrichting

Wat ten grondslag lag aan het hele gebied en volledig is teruggedrongen wordt met de (her)inrichting van het Kerkebos teruggehaald; de “genius loci” (geest van de plek) wordt wakker geschud.

Het complex ligt er nu verloren bij, de context is verloren gegaan. Het complex en het landschap eromheen vragen om een her-interpretatie:

het historische thema wekken: een parkomgeving met daarin geplaatste gebouwen --> terugroepen van parkelementen en structuren:

- Herstel terrassen rond de kerk
- Herstel Engelenlaan
- Herstel Heilig Hart monument/bron

Begraafplaats Kerkebos

Een funeraire functie van het Kerkebos en het cultuurhistorische erfgoed gaan hand in hand. Ze versterken elkaars monumentale context en identiteit. Algemene trend: natuurbegraafplaatsen, thematiek en identiteit.

Schets voor een funeraire inrichting van het Kerkebos: de context is uniek voor Nederland. Met deze inrichting kan de Heilig Landstichting voorop lopen in het fenomeen natuurbegraafplaats. Binnen deze context vormen de cultuurhistorische elementen de thematiek:

- Cenakelkerk (terrassen) en Heilig Hartmonument/bron: voorterrein
- Engelenlaantje: hoofdstructuur
- Algemeen: versterken van bestaande structuren.

Voor het Kerkebos betekent de inrichting als begraafplaats een bosbouwkundige inhaalslag: behoud en revitaliseren/ontwikkelen. Hierdoor krijgt het gebied weer toekomstwaarde en wordt daarmee behouden (“behoud door ontwikkeling”). De Boswet geeft randvoorwaarden. Hieraan conformeert de inrichting zich. Bosdelen: in stand houden en extensief gebruiken: urnen/ ‘losse’ gedenktekens. Het middendeel is bosbouwkundig het slechtst: hier de natuur herontwikkelen en daarbij kleinschalige grafvormen en asbestemmingen inpassen.

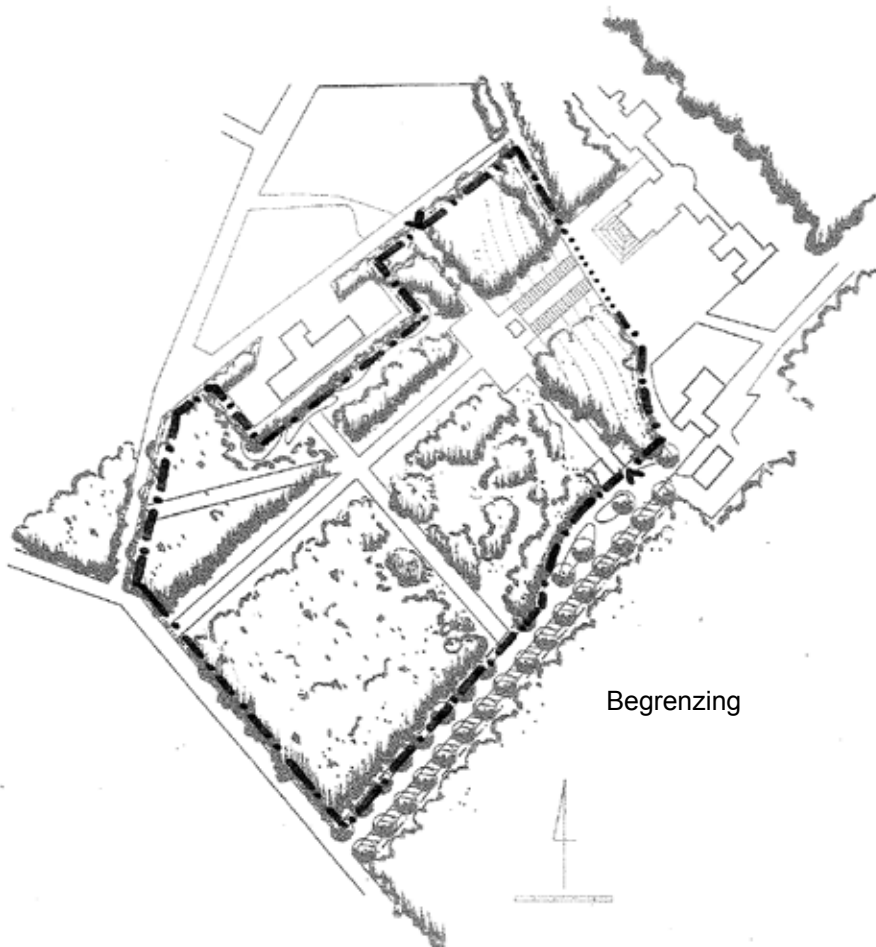
Financiering

Het project kan in aanmerking komen als Belvedere project (thema: cultuurhistorische waarden als basis voor ruimtelijke ontwikkeling) of wellicht andere subsidies i.s.m. restauratie en reactivering Rijksmonumenten. Ook zijn er mogelijkheden samen te werken met andere projecten van hoogwaardige cultuurhistorische betekenis en landschapsbeheerprojecten die zich momenteel ook toespitsen op funeraire terreinen. Dit verdient nadere studie en overleg.

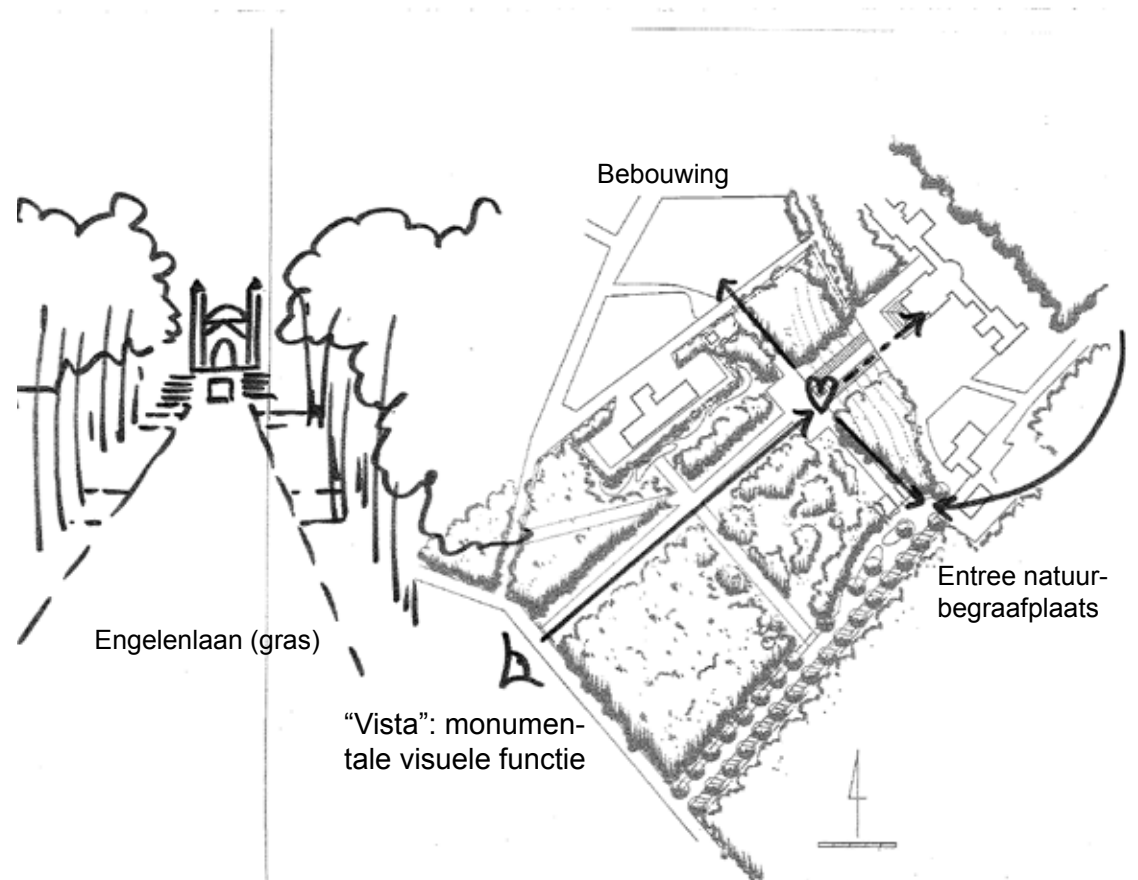
Het inrichtingsplan koppelt het Kerkebos weer aan de Cenakelkerk, het daarvoor gelegen voorplein en de bestaande begraafplaats. Het voorplein komt hierbij centraal tussen alle elementen te liggen. Het plan trekt de aangrenzende wijk op een fenomenale manier bij de Heilig Landstichting: het herstel van de vooroorlogse ruimtelijke opzet en de uitstraling van het totale complex levert meer op dan de som der delen.

Het Museumpark Orientalis/Heilig Land Stichting krijgt zo weer twee portalen: Museum en de Cenakelkerk. Nederland krijgt er een bijzondere begraafplaats bij: “*Natuurbegraafplaats Kerkebos*”.

Begrenzing

Bebouwing

Engelenlaan (gras)

"Vista": monumen-
tale visuele functie

Entree natuur-
begraafplaats

Voorbeelden van monumentale assen

Sfeervolle asbestemmings-
mogelijkheden

Natuurbegraafplaats "Epping Woodland Burial Park", Engeland.

